

AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁSHOZ SZÜKSÉGES INFORMÁCIÓK HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉNEK ELŐSEGÍTÉSE

Az információhoz való hozzájutás minden tanuló alapvető joga, akár fogyatékkal élő, illetve sajátos nevelési igényű, akár nem. A mai társadalomban egyre fokozódó mértékben vesszük igénybe az IKT-adta lehetőségeket, hogy kommunikáljunk, illetve megoszthassuk egymással a rendelkezésre álló információt, tudást és ismereteket, így alapvető fontosságú, hogy mindenki egyenlő esélyt kapjon az információhoz való hozzáférésben.

Az egész életen át tartó tanulás szempontjából hozzáférhető információk iránti igény minden ügynökségi projekt visszatérő témája. 2010-ben az Ügynökség pénzügyi támogatást nyert, majd 2011-től meg is valósította – az Európai Közösség Egész életen át tartó tanulás Transzverzális Program Keretből részfinanszírozott, "1. számú Kulcstevekenység: a Szakpolitikai együttműködés és innováció" címet viselő projektet (a projektmegállapodás száma: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA).

A "Hozzáférhető információ nyújtása az egész életen át tartó tanulás számára (i-hozzáférés)" című projekt 2011 márciusától 2012 februárjáig tartott. Megvalósításában összesen 21 ügynökségi tagország vett részt: Belgium (mind a flamand, mind a francia nyelvű közösség), Ciprus, Dánia, az Egyesült Királyság (mind Anglia, mind Skócia), Észtország, Franciaország, Hollandia, Írország, Izland, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Málta, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország és Szlovénia.

Több mint 70 szakértő vett részt és járult hozzá munkájával a projekthez. Szerepeltek közöttük szakpolitikusok, újságírók, kutatók, IKT-szakértők és szolgáltatók csakúgy, mint a nemzetközi és az európai szervezetek képviselői.

A projekt végső célja az volt, hogy a hozzáférhető információ nyújtását célzó pozitív lépések érdekében tudatosítsa az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges információkkal kapcsolatos kérdéseket. Az volt a legfőbb szándék, hogy az információhoz való hozzáférés jelenlegi európai és nemzetközi szakpolitikai és standardjai képezzék az alapját az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges információnyújtás gyakorlatban való alkalmazásának és bevezetésének.

A projekt megvalósítása során a szakértők egyetértettek abban, hogy különbséget kell tenni - az alábbi ábrának megfelelően - az ajánlások és az irányelvek között.

A célcsoportokkal összefüggő különbségtétel az ajánlások és az irányelvek között

Az *ajánlások* célcsoportja az egész életen át tartó tanulással, valamint az IKT-kérdésekkel foglalkozó szakpolitikusok köre, akik európai, nemzeti vagy LLL szervezeti szinten tevékenykednek. Az ajánlások arra összpontosítanak, hogy mit kell tartalmaznia egy írásba foglalt szakpolitikai dokumentumnak annak érdekében, hogy az egyes szervezeteken belül az információnyújtást megfelelő irányba tereljék;

Az *irányelvek* az oktatási-nevelési, IKT- és média gyakorlati szakembereit célozzák meg, és olyan eszközöket ajánlanak, mint az egyes tevékenységek monitorozásának jegyzéke és mutatói. Az irányelvek arra összpontosítanak, hogyan hajtható végre egy szakpolitika a gyakorlatban szervezeti, valamint egyéni, tanulói szinten.

Az i-hozzáférés projekt közös ajánlásai olyan fő irányelvekre és kulcsterületekre vonatkoznak, amelyek támogatják az információk hozzáférését és amelyeket a szakterület főbb szereplői európai szinten már elfogadtak. Az i-hozzáférés Irányelvei, illetve Ajánlásai azoknak a politikai döntéshozókhoz szólnak, akik vezető szerepet játszanak az információ nyújtásának végrehajtási folyamatában.

IRÁNYELVEK

A 2011 júniusában tartott i-hozzáférés projekt konferenciának számos olyan eredménye volt, amely az egész életen át tartó tanulás számára nyújtott hozzáférhető információra vonatkozó szakpolitikát és gyakorlatot érintette. A hozzáférés területén tevékenykedő kulcsfontosságú nemzetközi szervezetek – UNESCO, G3ict, a World Wide Web Consortium/Web Accessibility Initiative (W3C/WAI) és a DAISY Consortium – képviselői bemutatták az erre a szakterületre érvényes prioritásait és munkájukat. Az Adobe és a Microsoft képviselői a szakpolitikai munkájukat érintő fontos vonatkozásokról számoltak be, és gyakorlati tájékoztatást is nyújtottak arról, hogyan tehető a rendelkezésre álló információ még hozzáférhetőbbé.

A projekt-konferencia vitáinak és input-jainak eredményeként az i-hozzáférés szakértői egy sor olyan irányelvben egyeztek meg, amelyek az egész életen át tartó tanulás számára nyújtott információk bármely szakpolitikai és gyakorlati ajánlását képesek alátámasztani.

A jogokra vonatkozó elv: Az információhoz való hozzájutás alapvető jog – ez vértézi fel a tanulókat, illetve teszi lehetővé számukra, hogy részt vegyenek a társadalom életében. A hozzáférés jogát meg kell kapniuk a tanulóknak a tanulási folyamat lehető legkorábbi fázisában, és végig kell kísérnie őket egész életük során.

Strukturális elv: alapvető fontosságú, hogy egy szakpolitika vagy ajánlás se tekintse önmagában a technológiát végcélnek. Fel kell ismerni és figyelembe kell venni az egész életen át tartó tanulás eszközeinek használatát meghatározó rendszertényezőket.

Az “all-inclusive” elv: A hozzáférhető információ szolgáltatását annak legszélesebb értelmezésében kell figyelembe venni, annak érdekében, hogy a szolgáltatás nyújtása magában foglalja a legkülönbözőbb fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű embereket is.

A szinergia elve: a hozzáférhetőség valamennyi fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű felhasználó számára előnyös, s gyakran valamennyi felhasználó számára is előnyös lehet.

AJÁNLÁSOK AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS SZÁMÁRA HOZZÁFÉRHETŐ INFORMÁCIÓ ELŐSEGÍTÉSÉRE

Az egész életen át tartó tanulás számára hozzáférhető információnyújtás elősegítése érdekében tett Ajánlások az információs források széles tárházából merítenek, amelyeket a projekttevékenység során gyűjtöttek össze és elemeztek. Egyebek mellett az alábbiakat tartalmazzák:

A hozzáférhetőséggel összefüggő nemzetközi szakpolitikák és ajánlások áttekintése – a kezdeti szakpolitikai áttekintést úgy végezték, hogy az ösztönzőleg hasson az ország-felmérések megfogalmazására (ezt a következő bekezdés írja le részletesebben). A projekt-konferencia végső kimeneteinek eredményeként újra átdolgozták és kiegészítették a szakpolitikai áttekintést, hogy összekapcsolják a meglévő szakpolitikai tartalmat a szakpolitika végrehajtásának kulcspontjaival. Az áttekintés arra a következtetésre vezetett, hogy az Egyesült Nemzetek Fogyatékkal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezménye (United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities,

UNCRPD, 2006) tekinthető a hozzáférhetőség szempontjából legbefolyásosabb szakpolitikai dokumentumnak, mivel jogilag kötelező az azt aláírók számára (beleértve az Európai Uniót is), és mind az európai, mind a nemzeti szakpolitikák szintjén ráirányítja a figyelmet a hozzáférhetőség kérdésére. A szakpolitikai áttekintés azt a tényt is aláhúzza, hogy európai szinten nincs egyetlen olyan önálló szakpolitika sem, amely vonatkozna az információhoz való hozzáférés minden típusára (web, elektronikus dokumentumok, nyomtatott anyagok, audio-, video- és más kommunikációs formák). A gyakorlatban a hozzáférhetőség különböző vonatkozásait mind különböző szektorális szakpolitikák tartalmazzák.

Ország-felmérés a hozzáférhetőséggel kapcsolatos szakpolitikáról és a végrehajtásról – az ország-felmérés a 18 országból összesen 29 beérkezett válaszra támaszkodik. A kapott eredmények azt mutatták, hogy a válaszadók általában véve jobban ismerték a hozzáférhető információ nyújtására vonatkozó nemzetközi szakpolitikákat és irányelveket, mint az európai szakpolitikai irányokat. A felmérésben részt vett országok többségében létezik a hozzáférhetőségre vonatkozó nemzeti politika és vannak szervezeti jellegű útmutatók is, bár ezen útmutatóknak csupán fele foglalkozik a hozzáférhetőség kérdéseivel is.

Az i-hozzáférés konferencia input-jai és következtetései – az i-hozzáférés konferenciát 2011. június 22-24. között tartották Koppenhágában. A két meghívó és vendéglátó fél az Ügynökség, illetve a dán Oktatási Minisztérium volt. A konferenciának az volt a célja, hogy azonosítsa az információszolgáltatók számára a hozzáférésre vonatkozó nemzetközi és európai politikák hatásait az oktatás területén, illetve, hogy foglalkozzon azokkal a folyamatokkal, amelyeket az egyes szervezeteknek figyelembe kell venniük a hozzáférhető információ szolgáltatásának biztosítása érdekében. A több mint 70 résztvevő az egész életen át tartó tanulás szempontjából fontos információ-hozzáférés szakpolitikai követelményeivel és jelenlegi gyakorlatával is foglalkozott, és meghatározta azokat a kulcskérdéseket, amelyek fontosak a javasolt ajánlások rendszerének kidolgozásához.

Megfogalmazták, majd egy újrafogalmazási folyamatot követően elfogadták a végső ajánlásokat, amelyek a projektszakértőktől, az ügynökségi tagországok miniszteriális képviselőitől, illetve a konferencia munkájában és a projekttevékenységben részt vett valamennyi kulcsfontosságú szervezet képviselőitől érkező visszacsatoláson alapultak.

A hét különböző területen tett ajánlások az európai, nemzeti vagy LLL szervezeti szinten dolgozó LLL és/vagy IKT szakpolitikusok számára készültek.

A tudatosság fokozása az egész életen át tartó tanulás számára hozzáférhető információ jogával kapcsolatban. Tudatosítani kell a szakpolitikusokban, az egész életen át tartó tanulás területén tevékenykedő szervezetekben és azok szakembereiben, az IKT-szakértőkben, a fogyatékkal élő és/vagy sajátos nevelési igényű emberekben és családjukban, illetve az őket segítő hálózatokban, hogy a tanulóknak joguk van a hozzáférhető információ megszerzéséhez.

Az együttműködésen és az információcserén alapuló, sokszereplős megközelítésre van szükség. Egy-egy érdekcsoportot foglalkoztató kérdésre koncentrálok, igen speciális szakpolitikák önmagukban nem képesek nyújtani az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges információt. A szakpolitikákat tehát úgy kell kidolgozni, majd végrehajtani, hogy azok a sokszereplős megközelítés elvén alapuljanak.

A hozzáférhető információ nyújtásával kapcsolatos kérdéseket minden, az egész életen át tartó tanulóval foglalkozó szakember képzésébe és oktatásába bele kell foglalni. Az IKT csak abban az esetben tud hozzájárulni a tanulási lehetőségekhez való hatékony hozzáféréshez, ha az egész életen át tartó tanulás érdekében dolgozó szakembereket megfelelően oktatják és képzik az IKT – mint az oktatási esélyegyenlőség megteremtésének eszköze – használatára és alkalmazására.

A hozzáférhető információ nyújtásával kapcsolatos kérdéseknek szerepelniük kell az IKT és a média-szakemberek oktatásában. Ha megfelelően képezzük a média- és IKT-specialistákat arra, milyen hatása van a fogyatékoságnak és/vagy a sajátos nevelési igényűnek az IKT-t használó emberek tevékenységére, akkor lehetségessé válik – a tervezéstől egészen a termelésig – hozzáférhetőbb technológiák kifejlesztése, és hogy elkerüljük a későbbi erőfeszítéseket, amelyek arra irányulnak, hogyan tegyük a már elkészült terméket hozzáférhetőbbé.

A hozzáférhetőség legyen az irányelv minden áru és szolgáltatás beszerzésénél. Csak olyan szervezetektől lehessen vásárolni árukat és szolgáltatásokat, amelyek teljes mértékben figyelembe veszik a hozzáférhetőséggel kapcsolatos szempontokat.

Támogatni, segíteni kell a kutatást, hogy ily módon is megteremtsük a jövőbeli szakpolitikai tervezés, végrehajtás és értékelés ténybeli alapjait. Az ezen a területen kibontakozó hosszú távú kutatási erőfeszítéseknek információt kell adniuk a politikaformálás, a monitoring és az értékelés számára, és azonosítaniuk kell a jövőbeli munka és fejlesztés irányait.

A szakpolitikának való megfelelést rendszeres monitoringnak kell alávetni. A megfelelés monitoringját jelenleg csupán bátorítani, ösztönözni lehet, de a későbbiekben ezt a tevékenységet ki kell bővíteni. A hozzáférhetőséggel kapcsolatos politikának való megfelelést nemzetközi szinten az ENSZ vonatkozó Egyezményének (UNCRPD, 2006) aláírói esetében monitorozzák, de jelenleg nem minden ország készíti el ezeket az éves jelentéseket. A hozzáférési politikának való megfelelés hosszú távú monitoringjának nemzeti szinten kötelezővé kell válnia.

Mind a hét ajánlás esetében az alkalmazhatóság kérdése három lehetséges szakpolitikai szinten – európai, nemzeti és szervezeti szint – azonosítható.

Mind az Irányelveket, mind pedig az Ajánlásokat úgy tekinthetjük, mint olyan alapvető keretet, amely a különböző ország- vagy regionális feltételrendszerre alapozva további fejlesztést igényel. A hozzáférhető információ nyújtásának fejlesztésére vonatkozó munka következő lépéseinek arra kell irányulniuk, hogy a felsorolt hét ajánlást a gyakorlati szakemberek számára irányelvekké fejlesszék tovább. Ezek a gyakorlati szakemberek viselik az egész életen át tartó tanulással foglalkozó szervezetekben a végrehajtás felelősségét.

Azt reméljük, hogy az Irányelvek és az Ajánlások ösztönző erővel hatnak a jövőbeli vitákra és véleménycserére Európában és Európán kívül is. Különösképpen bízunk abban, hogy inspirálólag fognak hatni a különböző gyakorlati kérdésekkel foglalkozó közösségek belső vitáira és gondolkodására.

Ez a tanulmány az i-hozzáférés projekt fő megállapításainak összegzése. *Az egész életen át tartó tanúláshoz szükséges információk hozzáférhetőségének elősegítése* (2012) című teljes projektjelentésben minden részlet megtalálható az i-hozzáférés projektről; a hozzáférhetőségre vonatkozó ország-felmérés; a hozzáférhetőség szakpolitikai áttekintése; a hozzáférhetőség politikájának bevezetését és végrehajtását segítő jelenlegi erőforrásokkal kapcsolatos gondolatok és megfontolások; valamint a projektben részt vett szakértők listája.

Mind a teljes projektjelentés, mind az összes projekt-anyag letölthető a <http://www.european-agency.org/agency-projects/i-access> weboldalról

A jelentés, valamint a projektre vonatkozó bővebb információ nyomtatott formában kérésre beszerezhető az Ügynökség Titkárságától: secretariat@european-agency.org

Az i-hozzáférés projektet a Lifelong Learning Transversal Programme, Key Activity 1: Policy Co-operation and Innovation támogatta (a projektmegállapodás száma: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA)

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

A projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. A jelen dokumentum kizárólag a szerző álláspontját tükrözi, a Bizottság nem vonható felelősségre az e dokumentumból származó információk használatáért.